

Har kulturpolitiken lyckats?

Carl-Johan Kleberg
Torbjörn Forsell

Kulturkontoret Stockholm

Förord

När kulturpolitiken fyllde 40 år 2014 samlades några av oss som var med om att sätta politiken i sjön för att fira händelsen och minnas tillsammans. Återblickarna ledde fram till tankarna om att fästa dessa minnen på papper. Snart kände vi att vi ville göra lite mer än bara minnas. Fem år senare föreligger här resultatet.

Ambitionen med vårt bokprojekt är att med utgångspunkt i arbetet med 1974 års reform, där vi båda var med från allra första början, ge en bild av tillkomsten med stöd av dagboksanteckningar och arbetspromemior och därefter följa vad som hänt fram till idag. Det är glädjande för oss att se att kulturpolitiken nu befinner sig i en dynamisk fas med många viktiga initiativ inom film, medier och kulturarv och mycket mer men givetvis med den för all kulturpolitik eviga begränsningen i otillräckliga ekonomiska resurser för att motsvara alla förhoppningar. Under vårt tillbakablickande och våra studier av de utvärderingar som gjorts på kulturpolitikens område har vi dock gjort en rad viktiga iakttagelser och reflektioner som vi gärna vill dela med av oss av. Vi hoppas att dessa kan övervägas i kommande utvärderingar och utredningar.

Vår berättelse tar avstamp i de kulturpolitiska rötterna i 1600-talet fram till 1960-talet då det började hända något på det kulturpolitiska området i Sverige. Kulturarbetarpolitiken reformerades. Riksutställningar och Rikskonserter kom till, olika försöksverksamheter startades och utredningar sattes igång.

När Olof Palme blev utbildningsminister 1968 saknade han ett system och en struktur för alla initiativ. Han samlade en informell grupp kring sig som han rådgjorde med om på vilket sätt man skulle ta sig an uppgiften att skapa en grund för en strukturerad och långsiktig utveckling av statens insatser. Man ville först inte ha en vanlig utredning. En formell utredning blev det ändå, men den var inte vanlig. Poeten och ämbetsmannen Ragnar Thoursie blev huvudsekreterare och forskaren Paul Lindblom blev ordförande. Dessa två i samspel med de övriga 12 personerna från kulturens värld som utgjorde utredningen Kulturrådet arbetade fram förslaget om den samlade och övergripande nya kulturpolitiken. Vi båda hade förmånen att som tjänstemän i utbildningsdepartementet och i utredningssekretariatet bistå Thoursie, Lindblom, de 12 ledamöterna och alla andra som deltog i

olika slags arbetsgrupper i pionjärarbetet med att utforma och lägga grunden för den moderna kulturpolitiken. Betänkandet *Ny kulturpolitik, SOU 1972:66/67* la en solid grund att bygga vidare på. Utredningen fick stöd av regeringen remissopinionen och riksdagen.

Vi går sedan vidare i kulturpolitikens historia fram till idag då vi nu fyra decennier senare ställer oss frågan om det bygge som vi var med om att skapa fortfarande håller och om de mål som beslutades har infriats. Vi ville också se om forskningen hade ägnat sig åt den frågan.

I Olof Palmes direktiv till utredningen Kulturrådet betonade han att det var viktigt att utnyttja forskningsresultat för att främja kulturpolitikens utveckling men att det också var viktigt att de som har ansvar för kulturpolitiken stimulerar till att sådan forskning bedrivs. Det har under åren publicerats flera arbeten om kulturpolitiken som vi har tagit del av. Men vi saknar den breda forskning om hur väl kulturpolitiken lyckats med sina ambitioner vilket förutsattes av Kulturrådsutredningen. Även en kontinuerlig utvärdering av de kulturpolitiska målen förutsattes men en sådan har i verkligheten inte ägt rum. Några nedslag har gjorts med många års mellanrum – som vi kommer att berätta om – men den stora breda forskningsanalysen av vad som hänt sedan 1974 fram till idag den väntar vi ännu på.

Under arbetets gång har vi haft kontakter med flera andra personer som intresserat sig för den nationella kulturpolitiken för att ta del av deras syn på utvecklingen. Flera kontakter har vi haft med Bengt Jacobsson och hans kolleger Kjell Östberg, My Klockar Linder, Torbjörn Linder och Eva Blomberg vid Södertörns högskola. Bengt Jacobsson är professor i företagsekonomi och i sin bok *Kulturpolitik. Styrning på avstånd* ger han en bred bild av både kulturpolitiken och kulturlivet under större delen av den period som vi behandlar i vår bok. Han kallar 1974 års kulturpolitik för *Grundbulten*. Kjell Östberg är professor i samtidshistoria och har bland annat skrivit två biografier om Olof Palme. Ytterligare två andra forskare har vi haft flera kontakter med och båda har givit stimulans till vårt arbete. Den ene är Roger Blomgren, professor i biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås samt ledare för Centrum för kulturpolitisk forskning och för forskargruppen Bibliotek, information, kultur och samhälle. Den andra är Jenny Johannisson som är docent och universitetslektor vid Borås högskola, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT, inklusive bibliotekshögskolan. Vi har också haft flera kontakter med Evert Vedung som är professor emeritus i statsvetenskap vid Uppsala universitet. Han har efter

sin pensionering 2005 varit gästprofessor vid en lång rad universitet utomlands. Vår kontakt med honom grundar sig på hans expertkunskaper när det gäller att systematisk bedöma och utvärdera offentliga organisationers resultat. Vår bild har kompletterats av de många andra som vi genom åren haft kontakt med, som följt vårt arbete och som generöst delat med sig av sina kunskaper och erfarenheter.

Till alla er riktar vi ett varmt tack!

Några personer till vill vi särskilt lyfta fram eftersom deras insatser har varit ovärderliga för oss. Först vill vi nämna medarbetarna vid Myndigheten för kulturanalys, Emma Bergmark och Erik Peurell, som förutom att ha varit återkommande och värdefulla samtalspartner i vårt arbete även hjälpt oss med olika slags statistiska underlag och även tagit fram siffror över sådant som inte funnits tidigare. En annan viktig person för oss har varit Per Svenson som utifrån sin gedigna verksamhet inom det kulturpolitiska fältet kritiskt nagelfarit våra texter. Den person som haft en helt avgörande betydelse för att boken alls har kunnat bli klar är Ana Durán. Hon kom med som en aktiv part i projektet 2016 och har sedan dess fungerat som vår text- och bildredaktör samt varit vår kontaktperson med formgivare och tryckeri.

Sist men inte minst vill vi tacka Riksbankens Jubileumsfond som gett oss det stöd som gjort det möjligt att publicera vår bok.

Vi hoppas att vår bok skall intressera dagens kulturpolitiker och kulturtjänstemän, de som varit med i det kulturpolitiska arbetet under de gångna 45 åren, personer med intresse för styrning och uppföljning av statlig verksamhet, högskolestuderande, forskare, kulturdebattörer och en kulturen-gagerad allmänhet.

Vår förhoppning är inte bara att tillföra vårt långa perspektiv utan också inspirera till att fortsätta utveckla och förbättra kulturpolitiken. Vi är stolta och tacksamma över att vi fick vara med och bidra till den – en bit på vägen.

Juni 2019

Carl-Johan Kleberg och Torbjörn Forsell